

پیامدهای ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی از سوی ایالات متحده آمریکا و رویکردهای مقابله‌ای ج.ا.ایران

صداقت سهرابی^۱

چکیده

دولت ایالات متحده آمریکا در تاریخ ۸ آوریل ۲۰۱۹ برابر با ۱۹ فروردین ۱۳۹۸، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را در فهرست سازمان‌های تروریستی قرار داد. در واقع این اقدام که برای اولین بار در قبال نیروی نظامی و مشروع یک کشور از سوی سران ایالات متحده صورت می‌گیرد، می‌تواند عواقب گسترده‌ای علیه نیروهای مسلح ج.ا.ایران به ویژه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی داشته باشد. با بررسی و دقت در کنش سیاسی، اقتصادی و نظامی ایالات متحده در برابر ج.ا.ایران می‌توان نتیجه گرفت که اقدامات واشنگتن برای اعمال فشار حداکثری بر کشورمان از یک منطق و رویه مشخصی برخوردار است و به تدریج فشارها افزایش و حلقه محاصره کشورمان بیش از پیش تنگ‌تر می‌شود. از سوی دیگر، بررسی اقدامات آمریکا و ج.ا.ایران در مقابل یکدیگر نشان می‌دهد که بیشتر اقدامات آمریکا جنبه عملی داشته و اثرات

مخری بر اقتصاد و فضای کسب و کار ج.ا.ایران داشته است؛ در حالی که اقدامات ج.ا.ایران بیشتر جنبه تهدید دارد و تاکنون نتوانسته است آمریکا و هم‌پیمانان وی در منطقه و فرامنطقه را تحت فشار قرار دهد یا مانع ادامه اقدامات آنان علیه کشورمان گردد. بنابراین، لزوم پاسخی راهبردی متناسب با اقدامات ایالات متحده علیه ج.ا.ایران و تدوین یک راهبرد واکنشی مناسب و قوی، امری لازم و ضروری است.

واژگان کلیدی: سپاه پاسداران، راهبرد، سازمان، تروریستی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

رویکرد دستگاه سیاسی آمریکا نسبت به جمهوری اسلامی شامل دو استراتژی حذف و تغییر رفتار می‌باشد. در استراتژی حذف، ج.ا.ایران نظامی اصلاح‌ناپذیر است که واقعیت وجودی و هویت خود را در تعارض با آمریکا تعریف کرده است. گفتمان حاکم بر این نظام، در نقطه مقابل آمریکا قرار دارد و استراتژی آمریکا در مورد ایران این می‌باشد که این نظام به هر طریقی باید حذف شود. در استراتژی تغییر رفتار، ج.ا.ایران نظامی اصلاح‌پذیر است که ارزش‌ها و گفتمان حاکم بر آن به مرور قابلیت اصلاح و تغییر دارد؛ بدین معنی که با فشار به این نظام می‌توان رفتارهای آن را کنترل کرد. در این دو رویکرد، ترامپ و اغلب جمهوری‌خواهان حامی استراتژی حذف، باراک اوباما و اکثر دمکرات‌ها حامی استراتژی تغییر رفتار می‌باشند. لذا آنچه در حال حاضر از رفتارهای دستگاه حاکمه ایالات متحده علیه کشور مشاهده می‌کنیم، به نوعی برگرفته از دیدگاه اغلب جمهوری‌خواهان ایالات متحده و در رأس آن دونالد ترامپ می‌باشد که تلاش دارند با اقداماتی مانند خروج از برجام، قرار دادن نام سپاه در لیست گروه‌های تروریستی و عدم تمدید معافیت‌های نفتی و تجاری ج.ا.ایران با ۸ کشور (چین، عراق، ژاپن، هند، کره جنوبی و...) اقدامات خصمانه خود را علیه ج.ا.ایران تشدید کنند.

اگرچه ترامپ در سه سال اخیر از تمامی ظرفیت‌های خود برای پیشبرد برنامه‌ها و سیاست‌های خود در مقابله با ج.ا.ایران بهره جسته، ولی در این خصوص موفق به حصول نتایج مورد نظر نشده است. به نظر می‌رسد که دستگاه سیاست خارجی آمریکا تلاش دارد، پرونده ج.ا.ایران را وارد فاز جدیدی نماید و با قرار دادن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی و عدم تمدید معافیت‌های

نفتی ج.ا.ایران، روند تخاصم و کینه‌توزی را به بالاترین سطح خود پس از جریان گروگان‌گیری و اشغال سفارت ارتقا دهد و در این مسیر تلاش آمریکا بر همراه نمودن کشورهای اروپایی و همسایه ج.ا.ایران است. لذا یکی از مهم‌ترین اهداف سناریوهای پیچیده و چندلایه آمریکا علیه ج.ا.ایران، ایجاد نوعی جنگ روانی و تبلیغاتی است تا ضمن برهم‌زدن اعصاب سیاست خارجی ج.ا.ایران، آن را به عکس‌العمل نسنجیده و انفعال وادار نماید. با بررسی و تدبیر در رفتارهای ایالات متحده، می‌توان نتیجه گرفت که اقدامات آمریکا برای اعمال فشار حداکثری بر ج.ا.ایران از یک منطق و رویه مشخصی برخوردار است و به تدریج فشارها افزایش و حلقه محاصره اقتصادی کشورمان بیش از پیش تنگ‌تر می‌شود. بررسی اقدامات آمریکا و ج.ا.ایران در مقابل یکدیگر نشان می‌دهد که بیشتر اقدامات آمریکا جنبه عملی داشته و اثرات مخربی بر اقتصاد و فضای کسب‌وکار ج.ا.ایران داشته است؛ در حالی که اقدامات ج.ا.ایران بیشتر جنبه تهدید دارد و تاکنون نتوانسته آمریکا و هم‌پیمانان وی در منطقه و فرمانطقه را تحت فشار قرار دهد یا مانع ادامه اقدامات آنان علیه کشور شود. در میان اقدامات آمریکا علیه ج.ا.ایران، قرار گرفتن نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی از تبعات خطرناک‌تری برخوردار است؛ به طوری که این اولین باری است، کشوری نام یک نیروی رسمی یک کشور دیگر را در این لیست قرار داده و اهداف خاصی را پیگیری می‌نماید که توجه ویژه به این موضوع و تأثیرات آن علیه کشورمان و منطقه قابل تأمل است. کمونیست در دوران جنگ سرد، به عنوان دشمن اصلی از سوی ایالات متحده و هم‌پیمانان آن مطرح بود و با فروپاشی شوروی سابق در دهه ۹۰، این نوع دشمنی که بیشتر از سوی ایالات متحده آمریکا مطرح می‌شد، از بین رفت. امروزه کشورها در استراتژی خود از واژه تروریست به عنوان دشمن

پایه‌های ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی...

اصلی، استفاده می‌کنند. لذا در گذشته اگر کمونیست در قلمرو اصلی شوروی سابق متمرکز شده بود، ولی امروزه دشمنی به نام تروریست، توزیع جغرافیایی جهانی دارد و همین پدیده، آزادی عمل زیادی برای مقابله با آن در هر کجای جهان به کشورهای مختلف می‌دهد. همچنین قبل از طرح تروریست، به عنوان دشمن در استراتژی‌های ژئوپلیتیکی کشورهای جهان، مقابله و برخورد با هر کشوری مستلزم اخذ مجوز سازمان ملل بود و عراق تنها کشوری بود که ایالات متحده، بدون اخذ مجوز علیه آن اقدام نظامی نمود؛ ولی با مطرح شدن تروریست به عنوان دشمن در استراتژی کشورهای، هرگونه برخورد با آن نیاز به اخذ مجوز سازمان ملل را ندارد و قدرت‌های بزرگ به بهانه مبارزه با تروریست می‌توانند عکس‌العمل‌های نظامی مختلفی را در سطح جهان از خود نشان دهند. بنابراین مطرح شدن نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی و برخورد احتمالی با آن، نیاز به اخذ مجوز از سازمان ملل نیست. چنانکه ج.ا.ایران برای برخورد احتمالی با نیروهای آمریکایی در خلیج فارس نیازمند این نوع مجوزها نمی‌باشد. تنها تفاوت بین آن دو، نوع برخورد آمریکا و ج.ا.ایران با موضوع تروریست و مقابله احتمالی علیه یکدیگر در توزیع جغرافیایی همدیگر می‌باشد. آمریکا در سرتاسر جهان می‌تواند با طرح مبارزه با تروریست علیه سپاه پاسداران وارد عمل شود، ولی ج.ا.ایران با مشخص کردن حوزه جغرافیایی سنتتکام این اقدام را پیگیری می‌نماید. (عزتی، ۱۳۹۸)

در این خصوص آگاهی از پیامدهای ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی از سوی آمریکا علیه کشورمان و منطقه می‌تواند راهکارهای مناسبی را جهت اتخاذ تصمیمات مقتضی پیشروی مسئولین ج.ا.ایران در مقابله با اهداف شوم آمریکا و نقش‌آفرینی‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ایجاد نماید و این موضوع

به عنوان یک دغدغه، ذهن پژوهشگر را به خود معطوف نموده است. بدین ترتیب در پژوهش حاضر، محقق تلاش خواهد نمود با برشماری پیامدهای ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی از سوی آمریکا علیه کشورمان و منطقه، راهکارهای مناسبی را جهت اتخاذ تصمیم برای مسئولان کشورمان ارائه نماید.

۱- اهمیت و ضرورت پژوهش

به منظور بررسی پیامدهای امنیتی قرار گرفتن سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی از سوی آمریکا و اتخاذ سیاست‌های معقول و ارائه راهکارهای ذیل، انجام این تحقیق از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد:

- ارائه بینش کافی به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان
- نهادینه شدن موضوع تحقیق و پژوهش (تبیین پیامدهای امنیتی قرار گرفتن سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی)
- به نیروهای مسلح به ویژه سپاه پاسداران کمک خواهد شد که در اتخاذ رویکرد مقابله‌ای با سیاست‌های شوم ایالات متحده تصمیمات مناسبی اتخاذ نمایند.
- انجام این تحقیق موجب خواهد شد که پیش‌بینی‌های لازم جهت جلوگیری از تخریب چهره نیروهای مسلح ج.ا.ایران به ویژه سپاه پاسداران در نزد کشورهای دوست و همسو مانند چین و روسیه به عمل آید.
- این تحقیق می‌تواند به کاهش هزینه‌های امنیتی ج.ا.ایران به واسطه اتخاذ سیاست‌های اصولی و مقابله‌ای با ایالات متحده بینجامد.
- آگاهی بخشی به مسئولین و تصمیم‌سازان نظام ج.ا.ایران در حوزه مبارزه با سیاست‌های آمریکا و غرب به ویژه در حوزه سیاسی و اقتصادی.

- کسب آمادگی ذهنی و عملیاتی نیروهای مسلح ج.ا.ایران (به ویژه سپاه پاسداران) در برخورد نظامی احتمالی با نیروهای ایالات متحده آمریکا در خلیج فارس.

۲- تعریف مفاهیم

۲-۱- ژئوپلیتیک

ژئوپلیتیک عبارت است از درک واقعیت‌های محیط جغرافیایی به منظور دستیابی به قدرت به نحوی که در بالاترین سطح وارد بازی جهانی شد و منافع ملی و حیات ملی را حفظ کرد. (عزتی، ۱۳۸۰: ۷) دکتر حافظ‌نیا تعریف علمی ژئوپلیتیک را در قالب یک مفهوم ترکیبی قابل تبیین می‌داند که در آن سه عنصر اصلی یعنی جغرافیا، سیاست و قدرت دارای خصلتی ذاتی می‌باشند. (حافظ‌نیا، ۱۳۹۶: ۴۸)

۲-۲- گروه‌های تروریستی

تروریسم یکی از واژه‌هایی است که امروزه در ادبیات سیاسی جهان کاربرد بسیار گسترده‌ای یافته است. البته درباره این پدیده و چگونگی کارکرد آن اجماع نظری وجود ندارد و در این حوزه با آشفتگی معنایی روبه‌رو هستیم. تعاریف متنوعی از واژه ترور به عمل آمده است و افراد مختلف نیز تعاریف متعددی از آن ارائه داده‌اند. داریوش آشوری، در دانشنامه سیاسی در تعریف ترور چنین بیان می‌کند: «ترور در لغت، در زبان فرانسه به معنای هراس و هراس‌افکنی است و در سیاست به کارهای خشونت‌آمیز و غیرقانونی حکومت‌ها برای سرکوبی مخالفان خود و ترساندن آن‌ها می‌گویند و نیز کردار گروه‌های مبارزی که برای رسیدن به هدف‌های سیاسی خود، دست به کارهای خشونت‌آمیز و هراس‌انگیز می‌زنند. همچنین ترور به معنای کشتار

سیاسی نیز به کار می‌رود». (<http://www.ncjatngo.org/fa/posts/27978>)

یکی از انتقادات اصلی و همیشگی به سیاست‌های دولت آمریکا نگاه ابزاری و دوگانه این کشور به مسئله تروریسم است. آمریکایی‌ها طی سال‌های اخیر به وضوح نشان داده‌اند که تعریف دقیقی از تروریسم ندارند؛ بلکه این مفهوم را صرفاً برای دفاع از منافع خود استفاده می‌کنند. هر جا که آمریکا با ایستادگی و مقاومت روبه‌رو می‌شود، نام این گروه‌ها را تروریست قرار می‌دهد و اگر جایی یک گروه تروریستی کاملاً فعال باشد و در جهت منافع واشنگتن حرکت کند، آمریکا از این گروه حمایت می‌کند. (همان) از سال ۱۹۹۳ تاکنون دولت‌های آمریکا ۶۰ سازمان را در فهرست گروه‌های تروریستی قرار داده‌اند، اما هیچ یک از آن‌ها یک سازمان دولتی نبوده است. این قانون از جمله قوانینی است که تحت جرائم فدرال به آن رسیدگی می‌شود و تا ۲۰ سال زندان نیز به عنوان جریمه در آن پیش‌بینی شده است.

۳- روش پژوهش

در این پژوهش جهت تحلیل داده‌ها از داده‌های استنباطی و توصیفی استفاده خواهد شد. آمار توصیفی، برای توصیف جمعیت‌شناسی نمونه آماری و آمار استنباطی، برای آزمون فرضیات با استفاده از محاسبه میانگین داده‌ها صورت خواهد گرفت. از آنجایی که هر دولت و حاکمیت بر بقای خود و حفظ جامعه تلاش می‌کند، لذا سعی خواهد شد تا این تحقیق از دیدگاه رئالیستی و با دیدگاه قدرت «بقاء» مورد کنکاش قرار گیرد. از اصول کلی و ثابت میان رئالیست‌ها با اتکای به آنارشیستیک بودن نظام بین‌الملل، اصل بقاست. بر مبنای چنین اصلی که در تقسیم‌بندی‌های موضوعی رئالیستی، در زمره موضوعات حاد سیاست (سیاست عالی) قرار می‌گیرد، امنیت و بقاء بر هر چیزی از جمله مسائل اقتصادی، توسعه و رفاه به مثابه موضوعات درجه دوم (سیاست دانی)

پایه‌های ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی...

برتری داده می‌شود؛ تا جایی که اگر میان مقتضیات محیط سیاسی با محیط اقتصادی تعارضی پیش بیاید، همیشه اولویت با محیط سیاسی خواهد بود. (مورگنتا، ۱۳۷۶: ۵)

با توجه به دیدگاه اصل بقاء و تعهد دولت‌ها به حفظ جامعه و تلاش مسئولین به حفظ دستاوردهای یک ملت از یک‌سو و از سوی دیگر تلاش دشمنان و مخالفین به انحراف اهداف کشورهای مخالف خود و از بین بردن آن‌ها، این تحقیق تلاش خواهد کرد تا موضوع قرار گرفتن سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی از سوی آمریکا را به شیوه رئالیستی مورد کنکاش قرار داده و نتایج حاصله را برای اتخاذ تصمیمات مقتضی ارائه دهد. (هراتی و سلیمانی، ۱۳۹۶: ۳۴-۱۱)

دولت آمریکا در تاریخ ۸ آوریل ۲۰۱۹ (۱۹ فروردین ۱۳۹۸)، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را در فهرست سازمان‌های تروریستی قرار داد که این اقدام می‌تواند عواقب گسترده‌ای علیه نیروهای مسلح ج.ا.ایران به ویژه سپاه پاسداران داشته باشد. مبنای قانونی این اقدام دولت آمریکا، قانون وطن پرستی (Patriot Act) و قانون کاتسا می‌باشد. بر مبنای قانون کاتسا، راهبرد منطقه‌ای با تهدیدهای متعارف و غیرمتوازن ایران در غرب آسیا و شمال آفریقا، اعمال تحریم‌های بیشتر در پاسخ به برنامه موشکی بالستیک ج.ا.ایران، اعمال تحریم‌های مرتبط با تروریسم در رابطه با سپاه پاسداران و برخی دیگر از اقدامات تقابلی در ارتباط با سپاه طرح‌ریزی شده است. (<https://www.congress.gov>) لذا ایالات متحده آمریکا با استناد به قوانین فوق و سایر قوانین در راستای اهداف شوم خود، اقدام به قرار دادن سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی نموده است که بی‌شک مهار منطقه‌ای و انزوای داخلی سپاه پاسداران از اولویت‌های اصلی راهبرد ایالات متحده در منطقه می‌باشد. (مرکز بررسی‌های راهبردی

امنیت ملی - اندیشکده سیاست خارجی، ۱۳۹۸)

ریشه اختلافات ایالات متحده آمریکا و ج.ا.ایران از عمق بسیار بالایی برخوردار است. برنامه پیشرفته هسته‌ای ایران، تنها یک جنبه از هدف این کشور برای رسیدن به هژمونی منطقه‌ای در خاورمیانه است. ایران قصد دارد خود را به عنوان یک قدرت غالب در منطقه با استفاده از ابزارهای غیر نظامی مانند ترویج شیعه و ایدئولوژی ایران، حمایت از رهبران سیاسی عرب و غیرعرب و گروه‌های همسو با ایران، مطرح سازد. در همین حال، ایالات متحده و دیگر قدرت‌های جهان نگران برنامه‌های غنی‌سازی ایران هستند که با هدف توسعه سلاح‌های هسته‌ای، ممکن است منطقه را بیشتر بی‌ثبات سازد. آمریکایی‌ها معتقد هستند که ایران علاوه بر حمایت از برنامه هسته‌ای پیشرفته، اقداماتی را برای گسترش نفوذ و حفظ منافع خود در خاورمیانه با حمایت مستقیم از گروه‌های تروریستی و ایجاد توانایی‌های نظامی در آن‌ها دارد که امنیت ایالات متحده و متحدان آن را تهدید می‌کند و نقش بی‌ثبات‌کننده در منطقه دارد و همین امر موجب اختلاف آمریکا و ایران تا این حد شده است. (p.11 2018)

<https://bearworks.missouristate.edu/cgi/viewcontent.cgi?httpses>

پیگیری اهداف خصمانه ایالات متحده در برابر سپاه پاسداران و قرار دادن آن در لیست گروه‌های تروریستی پیامدهای مختلفی در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و جهانی در ابعاد گوناگون مانند اقتصادی، سیاسی، نظامی - امنیتی، حقوقی، روانی و... دارد که در این تحقیق تلاش خواهد شد ضمن برشماری اهداف کلی آمریکا در قرار دادن سپاه در لیست گروه‌های تروریستی، این موضوع از بعد سیاسی، اقتصادی و نظامی - امنیتی مورد کنکاش قرار گیرد.

۴- اهداف کلی آمریکا از تروریستی نامیدن سپاه پاسداران

به تحلیل نویسنده، دولت آمریکا برخلاف قوانین بین‌المللی و با دخالت در امور داخلی ج.ا.ایران اقدام به قرار دادن نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریست نمود. بی‌شک باید اهدافی که پشت این بی‌قانونی صورت می‌گیرد، فوایدی بیش از مضرات آن برای ایالات متحده آمریکا داشته باشد، برخی از این اهداف عبارت‌اند از:

۱-۴- برهم ریختن سامان فکری مرکزیت نظام

ایالات متحده تلاش دارد تا با اعمال فشار و قرار دادن نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که به همراه ارتش ج.ا.ایران و سایر نیروهای مسلح که بازوی نظامی ج.ا.ایران محسوب می‌شود، مرکزیت نظام را هدف قرار دهد و مسئولین را از اتخاذ یک دیدگاه واحد در برابر این موضوع باز دارد.

۲-۴- قرار دادن ایران در موضع انفعال

سپاه پاسداران در راستای اهداف و آرمان‌های ج.ا.ایران به ویژه کمک به نهادها و دولت‌های تحت ظلم استکبار جهانی در اقصی نقاط کشور مخصوصاً در کشورهای اسلامی نقش بی‌بدیلی را ایفا نموده و نیروی قدس سپاه در جریانات اخیر از جمله در سوریه و عراق و مقابله با داعش که آلت دست پیگانگان می‌باشد، نقش اصلی را بر عهده داشته است لذا آمریکا تلاش دارد تا با قرار دادن نام سپاه در لیست گروه‌های تروریستی، سپاه را در موضع انفعال قرار داده و از این طریق بتواند بازوان نظامی ج.ا.ایران را در خارج از کشور تضعیف نماید.

۳-۴- هجوم همه‌جانبه علیه قدرت نفوذ ایران در عمق منطقه

در حال حاضر ج.ا.ایران جایگاه بسیار مناسبی در منطقه داشته و به جرئت می‌توان ادعا نمود که هیچ طرحی بدون حضور ج.ا.ایران در منطقه قابلیت اجرایی نداشته و در صورت اجرایی شدن به اهداف غایی خود نخواهد رسید و این موضوع در چندین طرح و... در سال‌های اخیر کاملاً به اثبات رسیده است. با ظهور داعش در سوریه و عراق و مبارزه همه‌جانبه نیروهای سوری و عراقی با تدابیر و هدایت‌های نیروهای مسلح ج.ا.ایران در مدل مستشاری قدرت نفوذ ج.ا.ایران در منطقه به شدت افزایش یافت؛ به گونه‌ای که این روند موجب شکست طرح‌های مورد نظر ایالات متحده،

عربستان و رژیم صهیونیستی گردید. لذا به نظر می‌رسد که ایالات متحده تلاش دارد تا به بهانه‌های مختلف از جمله قرار دادن نام سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی، هجوم همه‌جانبه‌ای علیه قدرت نفوذ ج.ا.ایران در عمق منطقه داشته باشد.

۴-۴- ایجاد انفعال در بین همکاران، متحدان و شرکای راهبردی ایران در منطقه

تلاش ج.ا.ایران در برابر اهداف شوم قدرت‌های بزرگ در منطقه و همراهی برخی متحدان و شرکای راهبردی، موجب گردید که طرح‌های از پیش تعیین شده و اهداف استعماری آمریکا و متحدان منطقه‌ای آن قابلیت اجرایی نداشته باشد؛ لذا آمریکا تلاش دارد تا با تبلیغات منفی علیه ج.ا.ایران و سپاه پاسداران در حوزه همکاری با متحدان و شرکای راهبردی ایجاد تشکیک نماید و آنان را در این خصوص به انفعال وادار نماید.

۴-۵- محدود کردن عقبه‌های لجستیکی و عملیاتی سپاه در اقصی نقاط منطقه

قرار گرفتن سپاه در لیست گروه‌های تروریستی، موجب افزایش احتمال برخورد نظامی آمریکا با اهداف سپاه در برخی مناطق خارج از حوزه ج.ا.ایران می‌گردد و این موضوع در سوریه و عراق می‌تواند، مصداق داشته باشد؛ لذا هرگونه ملاحظات در این خصوص می‌تواند به محدود شدن عقبه پشتیبانی و عملیاتی سپاه در نقاط خارج از حوزه کشوری ج.ا.ایران تبدیل شود.

۴-۶- ایجاد التهاب در محدوده‌های حضور و عملیاتی سپاه

ایالات متحده تلاش دارد تا با ایجاد موانع مختلف از جمله قرار دادن سپاه در لیست گروه‌های تروریستی و تبلیغات جهت‌دار علیه سپاه در محدوده‌های حضور آن به ویژه در حوزه خارجی از جمله لبنان، عراق، سوریه و... ایجاد تنش نماید. اگرچه تمامی کشورهای منطقه حتی کشورهای همسایه با ایالات متحده در باطن به پوچ بودن طرح‌های آمریکا علیه ج.ا.ایران به ویژه در حوزه کشاندن آن به ورطه سقوط

اذعان دارند؛ لیکن برخی اقدامات آمریکا می‌تواند به طور موقت التهاباتی در مناطق حضور و عملیاتی سپاه در خارج از کشور و حتی منطقه ایجاد نماید.

۷-۴- تحریک سپاه و نظام به ابتکار عمل و برخورد نظامی

ایالات متحده تلاش دارد تا با اعمال فشار و جلوگیری کشورهای همسوی با ج.ا.ایران در امور تجاری به ویژه در امور مرتبط با صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی، مسئولین علی‌الخصوص فرماندهان نظامی ج.ا.ایران را وادار به تحریک علیه منافع ایالات متحده آمریکا و حتی برخی کشورهای منطقه، مانند بستن تنگه هرمز یا اقدام نظامی نماید؛ تا بدین وسیله اقدامات نظامی خود علیه ج.ا.ایران حتی به صورت محدود را توجیه نماید.

۸-۴- سنجش کیفیت آمادگی و ابتکار عمل ایران در شرایط بحرانی و امنیتی

اگرچه ایالات متحده همانند تمامی کشورهای دیگر، اطلاعات کلی از توانمندی‌های نظامی کشورهای مختلف دارد؛ ولی کیفیت آمادگی و ابتکار عمل نیروهای مسلح هر کشوری فقط در شرایط بحرانی و امنیتی مشخص می‌شود و به نظر می‌رسد ایالات متحده که در طول چندین سال گذشته نتوانسته به اهداف خود علیه ج.ا.ایران برسد، تلاش دارد تا با بحران آفرینی میزان آمادگی تدافعی و تهاجمی نیروهای مسلح ج.ا.ایران را آزمایش کند.

۹-۴- اجبار ایران به عقب‌نشینی از مواضع راهبردی به ویژه از عمق استراتژی خود

عمده هدف آمریکا در قرار دادن سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی، مجبور کردن تهران به عقب‌نشینی از مواضع راهبردی خود به ویژه از عمق استراتژیک در منطقه و فرمانطقه است که در این خصوص عراق و سوریه از عمده هدف‌های آمریکا می‌باشند.

۱۰-۴- قرار دادن ایران در دو راهی انتخاب جنگ یا مذاکره

ایالات متحده تلاش دارد تا با فشار و اقدامات تحریمی علیه ج.ا.ایران، تهران را مجبور به حضور بر سر میز مذاکره نماید و تداوم فشارها از یک سو و از سوی دیگر حمایت از گروهک‌های مخالف ج.ا.ایران جهت تحریک مردم در داخل کشور علیه نظام، سیاستی است که ایالات متحده در این خصوص از آن بهره می‌برد. همچنین واشنگتن تلاش دارد تا از طریق اعمال فشار و تحریم، مسئولین را به پای میز مذاکره یا با برهم زدن سامان فکری کشور، آنان را وادار به یک اقدام نظامی ناخواسته نماید تا بهانه‌ای برای ایالات متحده جهت پیگیری اهداف موردنظر خود در منطقه به ویژه همراه کردن برخی کشورها باشد.

۱۱-۴- دادن انگیزه و امید به دشمنان، اثبات مهار یک جانبه ایران و ایجاد فضای

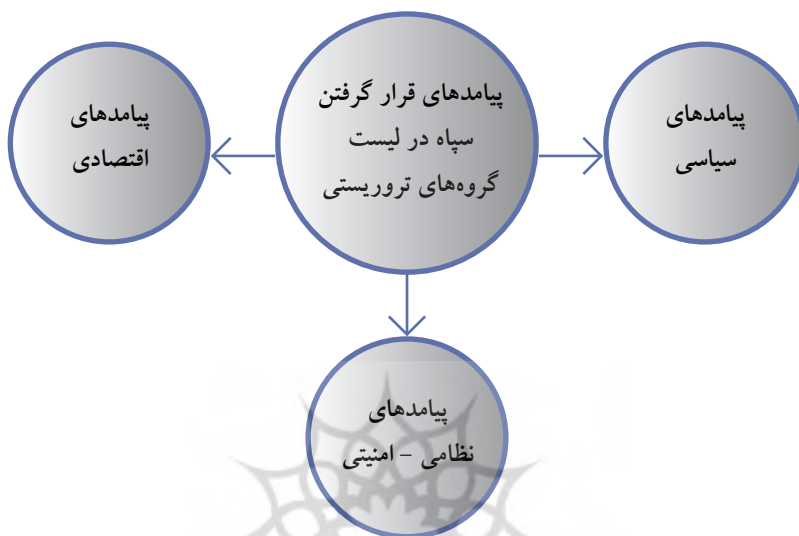
امنیتی برای رقبا

به زعم ایالات متحده، تضعیف بیش از پیش ج.ا.ایران موجب افزایش انگیزه و دمیدن روح امید در دشمنان و ایجاد فضای امنیتی مناسب برای رقبا و دشمنان کشورمان به ویژه رژیم صهیونیستی خواهد شد.

پرتال جامع علوم انسانی

۵- پیامدهای قرار گرفتن نام سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی

۵-۱- پیامدهای سیاسی

قرار گرفتن سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی آمریکا، می‌تواند پیامدهای سیاسی در سطوح مختلف ملی، فراملی و جهانی داشته باشد. ایالات متحده تلاش دارد تا با قرار دادن نام سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی، تبلیغات سویی را در داخل کشور علیه این نهاد انجام دهد که این موضوع می‌تواند موجب ایجاد شکاف ساختاری بین نظام و مردم و اختلاف در بین نیروهای سیاسی داخلی گردد و پیامدهای بسیار مخربی را در داخل کشور داشته باشد. اگرچه مهم‌ترین هدف سران کاخ سفید افزایش فشارهای اقتصادی بر ج.ا.ایران است؛ ولی هدف از این فشارها، منزوی کردن حکومت ج.ا.ایران در جهان و ایجاد شکاف میان ملت و دولت می‌باشد. از سوی دیگر، عمده تلاش ایالات متحده، به لب رساندن جان تدبیر

پایه‌های ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی...

در عرصه دیپلماسی دولت ایران است. واشنگتن، دام‌های متعددی برای انداختن ایران در مسیر واکنش‌های غیرعقلانی و احساسی نهاده که یکی از آنها تلاش برای خروج ایران از قرارداد برجام است. از رهگذر این خروج، آمریکا می‌تواند بار دیگر اجماع جهانی علیه این کشور را در قالب فصل هفتم منشور سازمان ملل و اهرم‌های دیگر به وجود آورد. با نابودی برجام، بهانه‌های آمریکا بار دیگر از طریق شورای امنیت، رنگ حقوقی و قانونی خواهد یافت و این خواست تندرهای آمریکایی، رژیم‌های منطقه و منافقان خارج از ایران است. محدودسازی فعالیت نظامی و مستشاری سپاه پاسداران در برخی کشورهای همسایه نیز از بعد سیاسی برای آمریکا حائز اهمیت است. نجات مناطقی از سوریه و عراق به دست سپاه در زمانی که آمریکا و برخی حاشیه‌نشینان خلیج فارس برای تروریست‌های داعش آماده کرده بودند، برخی از نقشه‌های این ائتلاف‌ها را نقش بر آب کرد.

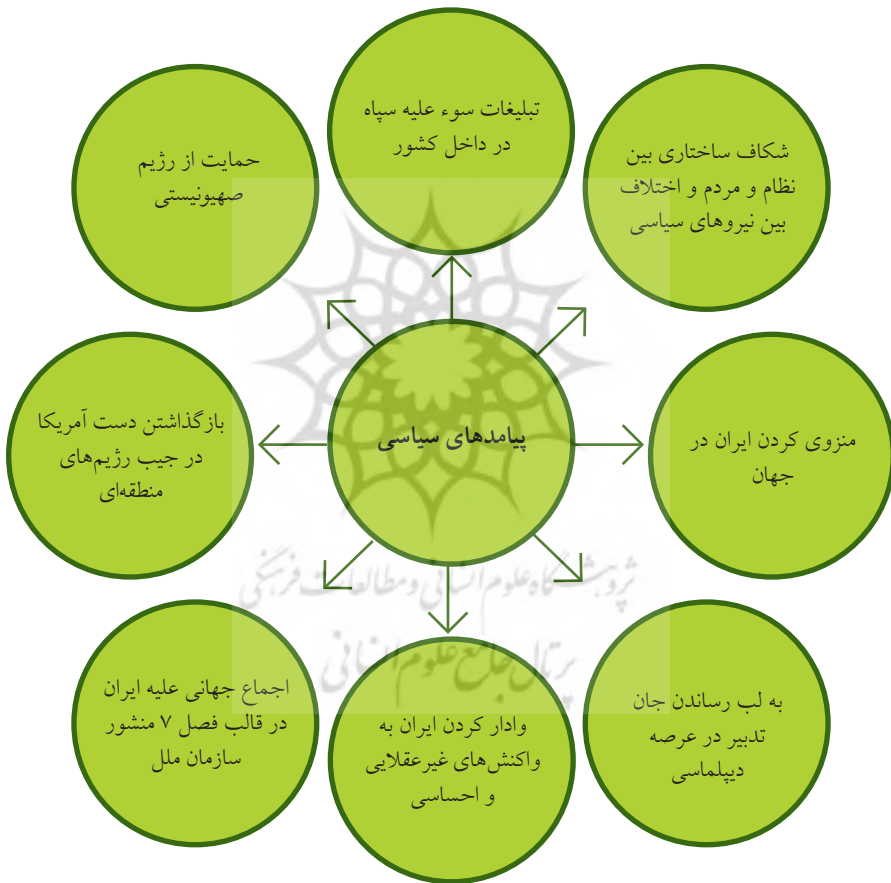
قرار دادن نام سپاه پاسداران در فهرست تروریستی می‌تواند، دست ترامپ را در جیب رژیم‌های منطقه‌ای بازتر نگه دارد که به بهانه واهی مقابله با تروریسم ایران، زرادخانه‌های منطقه را انباشته از سلاح‌های خود کنند و در نهایت اتحاد ناشدنی عبری - عربی علیه ایران را عملی سازند. تبلیغات حاصل از این اقدام می‌تواند، رژیم صهیونیستی را از حیث حمایت‌های بی‌دریغ آمریکا اطمینان بخشد و بهانه اشغالگری‌ها و تجاوزات این رژیم باشد. این اقدام در بعد تبلیغاتی و بر اساس ظن و برنامه‌ریزی آمریکایی‌ها، می‌توانست بر افکار عمومی داخل ایران هم اثرگذار باشد.

<https://www.ima.ir/news/83274662>

علی‌رغم فعالیت‌های ضد ایرانی آمریکا و تحریم‌های همه‌جانبه، ج.ا.ایران با اکثر کشورهای دنیا روابط بسیار مناسبی برقرار و حتی کشورهای اروپایی به طور کامل از

سیاست‌های آمریکا تبعیت نمی‌نماید و از طرف دیگر کشورهای مهم مانند روسیه و چین، روابط نظامی خود را با ج.ا.ایران حفظ نمودند، لذا اقدام اخیر آمریکا در راستای تشدید ایران‌هراسی در جهان قابل ارزیابی است.

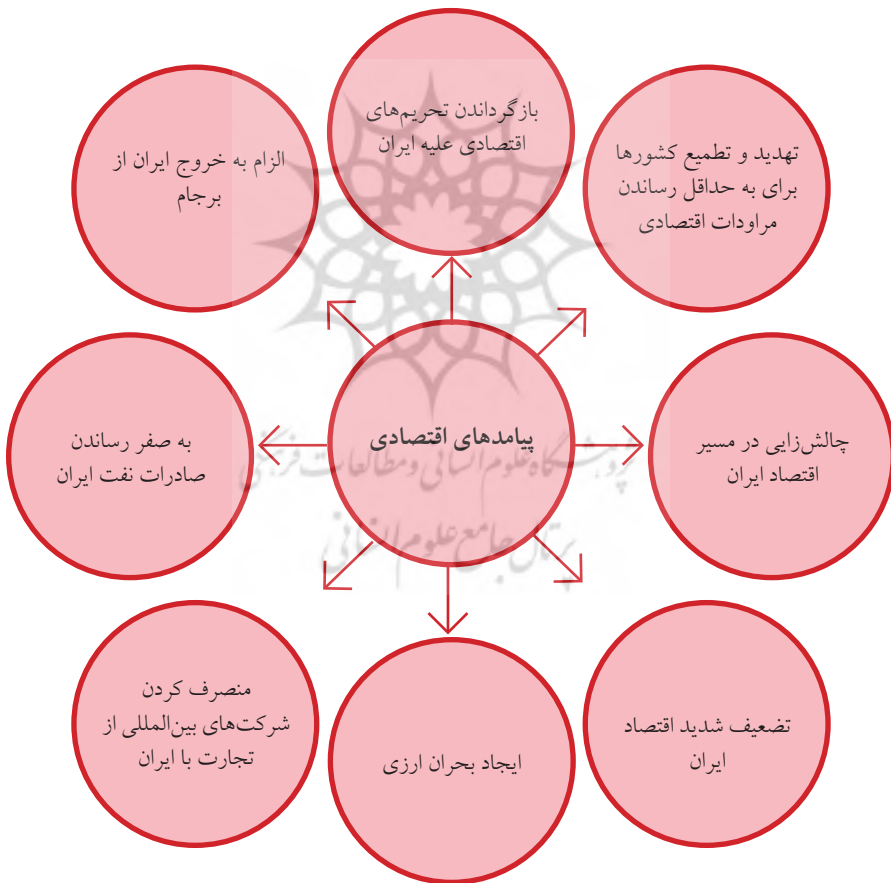
۲-۵- پیامدهای اقتصادی

در میان پیامدهای مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، امنیتی - نظامی و... می‌توان اذعان نمود که پیامد اقتصادی سخت‌ترین و مؤثرترین گزینه مورد نظر هیئت حاکمه کاخ سفید علیه ج.ا.ایران می‌باشد و در این راستا، واشنگتن تلاش‌های مختلفی را در خروج از برجام و بازگرداندن تحریم‌های اقتصادی علیه کشورمان، تهدید و تطمیع کشورهای دیگر برای به حداقل رساندن مراودات اقتصادی خود با ایران و نیز قرار دادن نام نهاد نظامی که در اقتصاد کشور نقش فعالی دارد، همگی نشان از عزم جدی ترامپ برای چالش‌زایی در مسیر اقتصادی ایران است. با توجه به اینکه سپاه بنا به نیازهای داخلی، نقش قابل توجهی در اقتصاد کشور و به ویژه پیشبرد پروژه‌های عمرانی دارد، از نظر مقامات آمریکایی قرار دادن نام سپاه در لیست گروه‌های تروریستی، می‌تواند به تضعیف اقتصاد ایران، ایجاد بحران ارزی، تحریم نهادها و افراد مرتبط با سپاه و... منجر شود. بنابراین، قرار دادن این نهاد به عنوان تروریست، به آمریکا اجازه می‌دهد که مانع استفاده از سیستم مالی آمریکا توسط این گروه‌ها شود و حامیان مالی تروریسم را مورد پیگرد قرار دهد و از ورود اعضای آنان به خاک آمریکا ممانعت کند. از سوی دیگر، هدف عمده تروریستی اعلام کردن سپاه از سوی سران کاخ سفید، منصرف کردن سازمان‌ها و شرکت‌های بین‌المللی از تجارت با بخش‌های کلیدی اقتصاد ایران است. تروریستی اعلام کردن سپاه، می‌تواند نشان دهنده این امر باشد که آمریکا بر ادامه کارزار فشار حداکثری اقتصادی بر ایران مصمم است و راه را برای تحریم‌های غیرهسته‌ای دیگر هموار نماید.

دولت و مقامات مختلف سیاسی و نظامی ایالات متحده بر این باورند که سپاه پاسداران صرفاً یک ارگان امنیتی - نظامی نیست و بخشی از اقتصاد ج.ا.ایران را در

اختیار دارد و سپاه نیز با بهره‌گیری از روابط منطقه‌ای خود و حضور در سایر کشورها به ویژه همسایگان ج.ا.ایران اثربخشی از تحریم‌ها ندارد و در برابر آن خنثی است و حتی در فروش نفت و اقدامات مشابه دیگر اثرگذاری داشته است. بنابراین، با تروریستی اعلام کردن سپاه پاسداران درصدد تأثیر بر طرف‌های تجاری ایران و قطع روابط آن‌ها با سپاه و حتی تحت تأثیر قرار دادن شرکت‌های داخلی کشور که دارای فعالیت‌های برون‌مرزی هستند، می‌باشد.

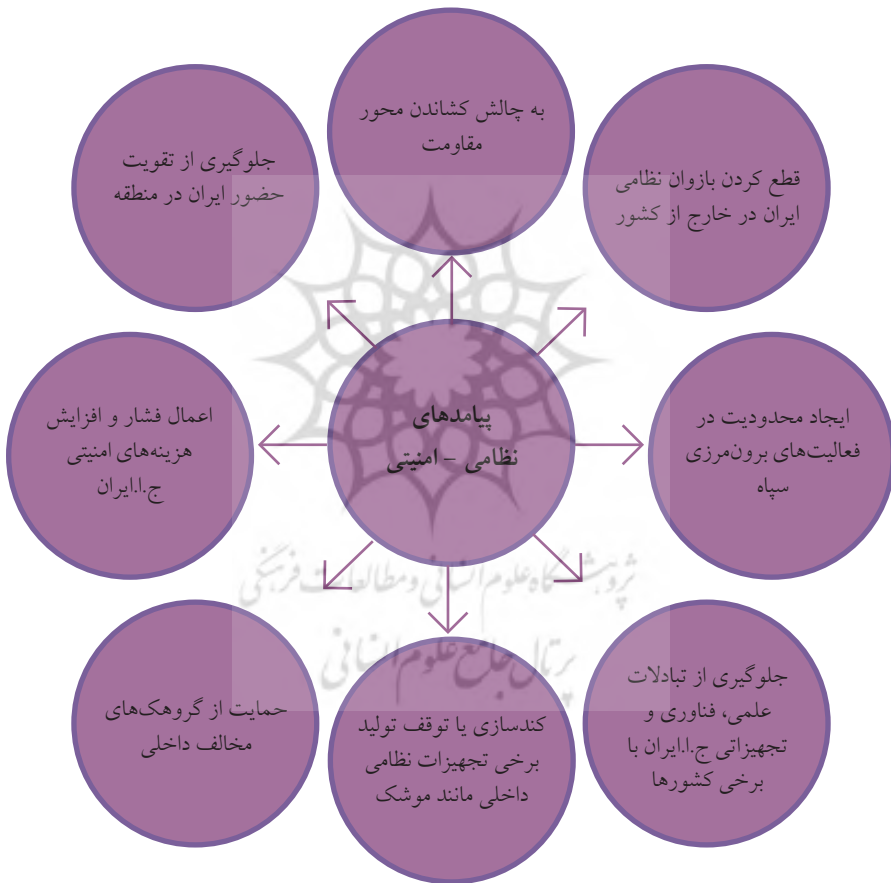
۳-۵- پیامدهای نظامی - امنیتی

اگرچه تلاش‌های تحریمی ایالات متحده در حوزه سیاسی علیه ج.ا.ایران، داخل کشور را در برمی‌گیرد، به همان میزان پیامدهای نظامی - امنیتی، وضعیت برون‌مرزی کشور به ویژه حوزه محور مقاومت را دچار چالش می‌سازد. قطع کردن بازوان نظامی ج.ا.ایران در خارج از کشور مانند حزب ا... در لبنان، حشدالشعبی در عراق، انصارا... در یمن و... از اهداف اصلی ایالات متحده در برخورد نظامی و امنیتی با ج.ا.ایران می‌باشد و به همین دلیل سران واشنگتن تلاش دارند تا با قرار دادن نام سپاه در لیست گروه‌های تروریستی، در فعالیتهای برون‌مرزی سپاه و حمایت‌های پشتیبانی از گروه‌های مقاومت محدودیت‌هایی به وجود آورند. قرار گرفتن نام سپاه در لیست گروه‌های تروریستی و عدم تبادلات علمی، فناوری و تجهیزاتی ج.ا.ایران با برخی کشورهای همسو می‌تواند، موجب کند شدن یا توقف تولید برخی تجهیزات نظامی داخلی و به ویژه بحث موشکی سپاه گردد.

آنچه واقعیت دارد این است که ایالات متحده در حوزه مقابله با ج.ا.ایران از عناصر و عوامل خودفروخته داخل نشین و خارج نشین استفاده نموده که در رأس آن منافقین و عناصر خودفروخته کردی قرار دارند. به طوری که واشنگتن تلاش می‌کند در راستای اعمال فشارهای تحریمی و... افزایش هزینه‌های امنیتی ج.ا.ایران، از این عوامل نیز استفاده نماید. پس از شکست داعش در سوریه و عراق و ناتوانی این گروه تروریستی در افغانستان، برای انتقال بخشی از سرزمین آن کشور، زمینه حضور آمریکا در منطقه تضعیف کند، به نحوی که نمایندگان پارلمان عراق به مناسبت‌های مختلف، خواهان تعیین تکلیف وضعیت نیروهای آمریکایی در کشور خود گردیده‌اند و حضور نیروهای آمریکایی در سوریه فاقد وجاهت نظامی است. از آنجایی که

خروج نیروهای آمریکایی از منطقه به ویژه از عراق منجر به تقویت حضور ج.ا.ایران و توسعه روابط تجاری با آن کشور خواهد شد، لذا آمریکا تلاش دارد به بهانه‌های مختلف از جمله قرار دادن نام سپاه پاسداران در گروه‌های تروریستی زمینه را برای تداوم حضور خود در منطقه مهیا نماید.

۶- شیوه‌های مدیریت داخلی

۱. تأمین حداکثری وحدت و انسجام ملی به واسطه تأمین حداکثری اعتماد عمومی، برخورد جدی با فساد مالی و اداری
۲. تنظیم جدی رویکرد، اهداف و سیاست‌های ملی
۳. تأمین حداکثری کارآمدی در نظام تصمیم‌گیری
۴. درک شرایط ویژه و فوق‌العاده کشور
۵. نمایش اقتدار ملی بر پایه خود راهبردی
۶. توسعه حداکثری مناسبات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای
۷. دفاع ملی از عمق خاک کشور

۷- سناریوهای احتمالی آمریکا

۷-۱- ایجاد سیاست مذاکره

دولت آمریکا از ابتدای اعلام مخالفت با برجام و اعمال تحریم‌های سنگین، سیاست مذاکره با ج.ا.ایران را مورد تأکید قرار داده است و با نقض منشور ملل متحد و نشان دادن انگیزه خود برای مقابله با ج.ا.ایران در صدد تحقق اهداف خود با اعمال رعب مداخله می‌باشد که در این زمینه اقدامات بیشتری علیه سپاه انجام خواهد داد. در این خصوص، ترامپ رئیس‌جمهور آمریکا تلاش دارد تا از این روند برای زمینه‌سازی رقابت‌های انتخاباتی ۲۰۲۰ و پاسخ به وعده‌های انتخاباتی خود نهایت استفاده را ببرد.

۲-۷- سناریوی جنگ محدود

دولت آمریکا بر مبنای سیاست‌های اعلامی خود معتقد است که ج.ا.ایران عامل اصلی عدم تحقق صلح فلسطین و رژیم صهیونیستی و واگرایی برخی کشورها از جمله اروپایی‌ها، پس از خروج از برجام می‌باشد. بنابراین درگیری محدود سپاه پاسداران در خلیج فارس یا در کشورهای عراق و سوریه به عقیده آمریکایی‌ها در جهت تضعیف ایران و متقاعد نمودن کشورهای گفته شده برای همراهی با آمریکا خواهد شد.

۳-۷- سناریو تشدید فشار اقتصادی

دولت آمریکا برای تقویت تداوم تحریم‌ها و اثرگذاری بر روابط اقتصادی ج.ا.ایران با کشورهای مختلف، اقدامات گوناگونی را انجام داده است؛ اما تاکنون به نتیجه دلخواه خود نرسیده است. بدین منظور، با تروریستی اعلام کردن سپاه، زمینه محاصره اقتصادی به ویژه در دریا (خلیج فارس) و همچنین در مرزهای زمینی کشور و استقرار نیروهای نظامی بیشتر در منطقه را فراهم نموده است.

۴-۷- سناریوی جنگ روانی

دولت آمریکا به ناتوانی خود برای به تسلیم واداشتن مقامات ج.ا.ایران واقف گردیده و در این خصوص برخی نمایندگان کنگره و همچنین مقامات برکنار شده این کشور، تصدیق نموده‌اند که اقدامات دولت آمریکا ناکارآمد و تأثیری بر تصمیم مقامات ج.ا.ایران ندارد. لذا اقدام جدید دولت آمریکا گامی برای حفظ پرستیژ رئیس‌جمهور و عاملی برای متقاعدکردن شرکای این کشور می‌باشد که با جنگ روانی سعی در حفظ متحدین و جلوگیری از تأثیر ناکارآمدی تصمیمات دولت آمریکا بر انتخابات آتی این کشور و همچنین انتخابات رژیم صهیونیستی صورت گرفته

است. جریان جنگ طلب در واشنگتن برای اینکه بتواند از قانون «مجوز توسل به نیروی نظامی سال ۲۰۰۱»^۱ علیه ج.ا.ایران استفاده کند، باید نشان دهد که ایران با القاعده و کسانی که در طراحی و اجرای حملات ۱۱ سپتامبر نقش داشته‌اند، همکاری دارد. در حال حاضر، رئیس‌جمهور ایالات متحده برای حمله نظامی به ج.ا.ایران محدود به اختیارات فرماندهی کل قوا، ذیل ماده ۲ قانون اساسی ایالات متحده آمریکا است و به همین خاطر عملاً به عملیاتی که در واکنش به یک برخورد تصادفی با یک حمله از جانب ایران صورت می‌گیرد، محدود است، ولی اگر موفق شود ایران را زیر چتر قانون مجوز توسل به نیروی نظامی سال ۲۰۰۱ بکشاند، دست رئیس‌جمهور برای توسل به زور علیه ایران (بدون نیاز به اخذ مجوز جدید از کنگره) به شدت باز می‌شود. به همین خاطر، جریان جنگ طلب از هم‌اکنون در حال تدارک کمپین‌های تبلیغاتی گسترده است تا با وصل کردن ایران و سپاه به القاعده و شرکا، زمینه روانی و سیاسی لازم را برای استناد به سال ۲۰۰۱ ایجاد کند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتیجه‌گیری

آمریکایی‌ها در دو سال گذشته به‌ویژه پس از خروج از برجام امیدوار بودند که با اقدامات و تحرکات ایدئایی بتوانند، تعادل روانی نیروهای ج.ا.ایران را برای بروز اقدامی نسنجیده به هم بریزند. با توجه به ماهیت تصاعدی بحران پس از خروج آمریکا از برجام و استرس بالایی که در تصمیم‌گیری‌های حساس نظیر عبور ناوهای آمریکایی وجود دارد، ج.ا.ایران تلاش کرد که حرفه‌ای‌ترین و سنجیده‌ترین اقدام را در این زمینه انجام دهد. چنانچه به رغم رسانه‌ای شدن برخی رویاوری‌ها از سوی آمریکا، در نهایت نتوانستند سودی از این موضوع ببرند. اگرچه ممکن است این موضوع از سوی برخی از منتقدین و دشمنان نظام به ترس و... تعبیر گردد، ولی این نوع خویشتنداری و نگرش راهبردی در شرایط حساس کنونی را باید الگوی حفظ تعادل روانی و نوعی عقلانیت راهبردی دانست. اقدامات آمریکا در مواجهه با ج.ا.ایران به ویژه در قرار دادن نام سپاه پاسداران در لیست گروه‌های تروریستی، نشان می‌دهد که ماهیت اقدامات این کشور علیه ج.ا.ایران از الگوی تخاصمی به الگوی جنگ‌طلبانه تغییر یافته است. در این خصوص، محور اصلی آنان تلاش برای برهم زدن تعادل روانی در تصمیم‌گیری، ایجاد اختلال ادراکی و نهایتاً فروپاشی ذهنی و بروز خطاهای راهبردی است. از این رو، مسئله مهم توجه به این نکته است که چگونه می‌توان به طراحی یک استراتژی جدید برای کاهش مخاطرات و افزایش عقلانیت راهبردی مبادرت نمود؟ پیشنهاد راهبردی مشخص، استمرار الگوی حفظ تعادل روانی و حذف تمام زمینه‌هایی است که آمریکا در صدد آن است تا با توسل به آن‌ها در خلیج فارس، عراق و سوریه ماجراجویی کند؛ به نوعی که در آن تلاش می‌شود اقدام آمریکا نوعی پاسخ به تحرکات و اقدامات نظامی انجام شده از سوی

پایه‌های ژئوپلیتیکی قرار گرفتن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی...

ج.ا.ایران معرفی شود. از سوی دیگر، بهترین کنش راهبردی در این شرایط پرهیز از هرگونه رویارویی دو طرف است، در شرایطی که هر دو طرف نیروهای همدیگر را در غرب آسیا تروریست می‌نامند. به نظر می‌رسد، بهترین پیشنهاد در مواجهه با شرایط فعلی این باشد که سپاه پاسداران ج.ا.ایران وظیفه تأمین امنیت داخلی را در شرایط صلح بر عهده بگیرد و ارتش ج.ا.ایران نیز به عنوان نیروی تأمین کننده امنیت ملی ج.ا.ایران در عرصه بین‌المللی معرفی گردد. نکته مهم اینکه، در برابر اقدام آمریکا در قرار دادن سپاه در لیست گروه‌های تروریستی باید عزت را با نگاه مصلحت و حکمت ترجمه کنیم؛ زیرا گریز از جنگ بیش از ورود به جنگ به شجاعت نیاز دارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

منابع فارسی

۱. تالار خاورمیانه، فروردین و خرداد ماه ۱۳۹۸، فضای مجازی وزارت خارجه ج.ا.ایران.
۲. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۶) / اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: انتشارات پاپلی.
۳. سخنرانی دکتر عزت ا... عزتی استاد ژئوپلیتیک در دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش ج.ا.ایران در مورخه ۱۳۹۸/۰۲/۲۰
۴. سلیمانی، رضا؛ محمدجواد هراتی (۱۳۹۶) «اصل بقا رویکرد رئالیستی در روابط بین‌الملل از منظر اندیشه اسلامی»، دوره ۵، شماره ۱۲.
۵. عزتی، عزت ا... (۱۳۸۰) ژئوپلیتیک، تهران: انتشارات سمت.
۶. کانال ندای سیاست (فضای مجازی) خرداد ماه ۱۳۹۸.
۷. مرکز بررسی‌های راهبردی امنیت ملی - اندیشکده سیاست خارجی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸
۸. مورگنتا، هانس جی (۱۳۷۶) سیاست میان ملت‌ها، ترجمه حمیرا مشیرزاده، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت خارجه.

منابع اینترنتی

1. <https://www.irna.ir/news/83274662>
2. <http://www.nejatngo.org/fa/posts/27978>
3. <https://bearworks.missouristate.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.com/&https=1&article=2503&context=theses>, 2018 p.11.
4. <https://www.congress.gov/bill/115th-Congress/house-bill/3364/text>